

Časopis s podobami za slovensko mladino
 □ s prilogo „ANGELČEK“ □

Štev. 11.

V Ljubljani, dne 1. novembra 1912.

Leto 42.

Tam na griču.

Tam na griču
 breze tri stojijo,
 tam na brezah
 gnezda tri visijo.

Toda breze
 gole so vse tri,
 tudi v gnezdih
 več mladičev ni.

Jesen tožna
 listje je obrala,
 jesen ptičke
 je na jug pognala...

Bogumil Gorenjko.

Jesenska pesem.

„Ej, metuljčki, kje ste bili?“ —
 „„Na zelenih traticah.““ —
 „Ste prinesli mar medu mi
 s sabo v zlatih čašicah?“

„Drobne ptičke, kje ste bile?“ —
 „„Na Dolenjskem doli tam.““ —
 „Jeli, da je pismo drobno
 dala zame mamka vam!“

„„Kaj ne veš, da rože rdeče
 sredi trat pomrle so:
 drobne sklonile glavice
 in oči zaprle so!““ —

„„Ni ga dala, saj že spava
 sredi širnih travnikov,
 le poslala ti po nas je
 svoj poslednji blagoslov...““

Cvetko Gorjančev.

Mačeha.

(Vaclav Kosmák. — Jožef Gruden.)

unaj je bila tema kakor v rogu. Veter je tulil in cvilil v dimniku in se zažganjal s snegom v okna, da so šklepetala. Mati je pospravljala z mize, ravno povečerjali smo bili.

Čez nekoliko časa je zaškripala kljuka v veži in zaropotale so coklje.

»Aha, že gredo,« je rekel stari sodar, ki je hodil k nam slehern večer v vas. Vrata so se odprla in vstopile so v samih nogavicah kakor duhovi: čednica, stara kovačica in Novakova Neža. Šlape z lesenimi podplati so bile pustile v veži.

»Hvaljen bodi Jezus Kristus! Dober večer Bog daj!«

»Na veke. Bog vas sprimi!« jih je pozdravila mati. »Sem že mislila, da vas ne bo.«

»Nič čudno bi ne bilo!« je odgovorila čednica, »strah, kakšno je zunaj.«

Ženske so slekle kratke kožuške, posedle k peči na klop in mati jim je prinesla iz čumnate preslice. V našem kraju je preja še v navadi, in vsaka predica je puščala preslico čez noč tam, kjer je ravno predla, da je ni bilo treba slehern večer prenašati sempatja.

Predice so si privezale predivo na koželj, nategnile motvoz na kolo, in po sobi se je razlegalo hrčanje in klopotanje podnožnic, da je bilo veselje poslušati.

To hrčanje mi je bilo nad vse ljubo. Pa sem mislil še sam po svoje ojačiti to milo tiho godbo; saj se mi je zdela ljubka kakor čarovno žuborenje potoka ali vršenje črnega gozda. Planil sem po »volka« pod posteljo, navil vrvco, jo potegnil skozi luknjico, pa spustil milega mi »volka« po tleh. Begal je ženskam med preslicami in hrčal in klopotal je bolj kakor kolovrati sami. Predice so pa kakor preplašene privzdigovale noge pa se smejale. Imel sem svoje veselje, pa sem se tudi jaz smejal, ko se je moj »volk« bolj slišal kakor kolovrati.

»Še enkrat ga spusti, no,« me je izpodbujala Novakova Nežka.

In ni me bilo treba dvakrat prositi, in spuščal sem »volka«, da je začelo očetu presedati. Obrnil se je proti meni, pa mi ukazal: »No, zdaj je pa dosti tega! Sedi pa miruj, sicer te bom zapodil spat.«

Poznal sem resni očetov obraz, zato sem sedel v svoj priljubljeni mi kotiček na slamnico na tleh. Stari pes Sultan se je priplazil k meni mi položil glavo v naročje, jaz sem mu pa gladil glavo in se poigraval z njegovimi ušesi. Gledal sem zdaj enega, zdaj drugega, kateri je ravno govoril, in pazno poslušal, kar je kdo povedal. Tedaj mi je bilo še vse novo in vsako pripovedovanje, bodisi verjetno, bodisi neverjetno, me je zanimalo tako, da se mi je ponoči o njem sanjalo.

Pogovor se je sukal o tem in onem in je bil zdaj šaljiv, zdaj resen in zdaj zopet vsakdanji, kakor je že na tem božjem svetu. Oh, koliko veselja

in slasti je bilo vse to pripovedovanje zame. V hiši je bilo toplo, ura je tako znano tiktakala, kolovrati so tako mirno hrčali, in vsi so gledali name tako odkritosrčno, kakor naš stari Sultan. Oh, moj Bog, takrat bi bil padel vsem krog vratu, takrat sem veroval vsem. Mir in zadovoljnost uspravata človeka. Tudi jaz bi bil kmalu zaspal.

K sreči je jela Novakova Nežka staro kovačico nagovarjati, naj kaj pove.

»Zlata moja, jaz nič ne vem,« se je izgovarjala kovačica, »kar pa vem, sem vam pa že davno povedala.«

»Samo da kaj poveste,« jo je nagovarjala mati, »pa ne dajte se prositi, najrajši poslušamo vas.«

To je odločilo.

»No, ker mi ne daste miru, pa bodi po vašem, ali da se mi nihče ne spotiče, če sem vam to že kdaj pravila.«

»Kar povejte,« je pristavil oče. »Vi stari znate to vse lepše povedati kakor mladina.«

Kovačica se je zravnala, si poslinila prste pa jela pripovedovati: »Če res ni drugače, pa mi povejte, katero bi najrajši.«

»O tisti mačehi,« je pripomnila mati.

»No, če o mačehi, pa o mačehi. Ko sem bila še dekllica — bilo mi je kakšnih trinajst let — sem šla z romarji na božjo pot. Starejši so nas vedli tam k strašanskemu prepadu. Ta prepad leži na griču v gozdu in mu pravijo »Mačeha«. Zlati moji, ali vam je to prepad, kakor do pekla. Ko bi postavil naš zvonik, pa kaj pravim, en zvonik, ko bi postavil deset takih zvonikov enega vrh drugega, pa bi se izgubili notri in z vrha bi še poznali ne, koliko je ura na najvišjem. Ko sem pogledala dol, sem se vam tresla kakor šiba na vodi, in ko smo počivali, nam je pripovedoval star romar, zakaj se tisti prepad imenuje »Mačeha«. Prej se ta prepad ni imenoval tako. V starodavnih časih ni imel neki nobenega imena, ker so se ga ljudje bali in ni maral nihče o njem nič govoriti in nič slišati. Pred Kristusom pa je poletaval — sam Bog nas varuj — saj veste, kdo, skozi ta prepad iz pekla na svet in je zapeljeval ljudi h grehu.

Nekoč je baje obetal nekemu vitezu, da mu postavi tako velik in lep in močan grad, kakršnega nima noben vitez, noben knez, noben kralj na svetu, in da bo gospodaril v tem gradu štirideset let, ako se mu zapiše s svojo krvjo, da mu dá svojo dušo.

»Velja,« je rekel vitez, »kam se podpišem?«

»Semkaj!« je rekel vrag, — sam Bog nas varuj, — »semkaj,« je torej rekel ta z rogmi in privlekel kos kože, ki je bila vsa popisana s krvavimi imeni. In ni ga bilo na nji praznega mesta razen malo robčka. Peklenšček je držal kožo z zobmi in jo natezal, da bi se vitez laglje podpisal. Vitez je potegnul meč pa se zbodel v roko. Hudobec je nastavil pero, nakapal nanj krvi pa rekel: »Na, podpiši se mi!« — Kadar pa se je bil vitez podpisal, mu je hudobec ustavil kri: »Škoda vsake kapljice, ako hočeš biti živ in vesel, moraš štediti s svojo krvjo.«

»A kdaj boš začel staviti grad?« ga je vprašal vitez.

»Še nocoj,« je odgovoril vrag.

»Samo glej, da mi zgradiš dobre kleti, tako ti povem. Hočem si navoziti vina iz vseh strani sveta.«

»Ne boj se,« se je režal črnuh, »ni takih, kakršne ti jaz naredim. Ako bi navozil vino vsega sveta, pa bi še ne bile polne. Le pojdi domov; jutri zjutraj, preden se zbudiš, bo grad stal.«

In tako je bilo. Vitez je odšel, zlodej pa se je po solnčnem zahodu spravil na delo. Zavrtal se je z nogami v skalo in vrtal, vrtal tako dolgo, da je izvrtal tisto brezdno. Kopal je s kremplji skale kakor s kupca droban pesek, da mu je pôt curkoma lil, in z nogami je odmetaval odlomljeno kamenje, da je frčalo daleč naokrog.

Videla sem na svoje oči tisto kamenje. Leži vam tam razmetano, vmes take skale, da jih par konj ne pretegne. Ko so bile kleti izkopane, je jel staviti zid. Zletel je vrh griča in si nalomil tamkaj takih skal kakor pol koč. Grabil jih je s kremplji pa nosil h kletem. Ko je ravno najbolj vihral, je začul neko nenavadno petje. Ozre se, in zlati moji, kaj vidi? Doli na cesti proti Mariji Pomačaj je zalesketal zlat križ. Peklenšček se ustraši, spusti skalo sredi loke, njeга pa ni nikjer več. Veste, kaj je bilo? Sveti Ciril in Metod sta šla. Sveti Ciril je nesel križ in prepevala sta sveto pesem tako lepó, da se je razlegalo kroginkrog.

Odsihmal ni peklenšček več prihajal iz tega brezdna in gradu ni dozidal. Ali kleti so tam še dandanes in tudi skala, ki je prestrašenemu hudobcu padla iz kremplja. V spomin stoji vrh skale sveti križ.

Tako je bilo torej v starodavnih časih. Hudobec ne prihaja več iz tega brezdna, a vendar so se ga ljudje bali, izogibali so se ga, in nihče ni hotel govoriti o njem. Nedaleč od tega prepada je vas, takrat na romanju smo jo videli, ali nič več ne vem, kako se imenuje. Pa naj se imenuje že, kakor hoče, nič za to. V tej vasi je živel svoje dni bogat vaščan. Umrla mu je žena in po nji mu je ostal deček. Kaj je hotel revež brez gospodinje; no, oženil se je. Ženiti se ni težko, ampak dobiti otrokom dobro mater, to je težko. Dobra mačeha je bela vrana in tista, ki jo je vzel vdovec-kmet, je bila prava pisana mati!

Dokler ni imela svojih otrok, je bilo še, še; ali kakor hitro se ji je rodilo lastno dete, koliko je trpel sirotek. Povsod ji je bil napoti in revček je bil večkrat lačen kakor sit. Z gladom se ga je hotela iznebiti ta grdoba grda! Ali kakor je že na tem božjem svetu, da se Mariji smilijo sirote in jim daje v spanju jesti, tako je bilo tudi z našo siroto. Mačeha mu je dajala malo kakor vrabčku, ali deček je vendarle rastel in lica so mu bila lepo rdeča in rožnata, da ga je bilo veselje pogledati. Kako je mačeho grizlo, da deček ni pa ni hotel umreti. »Le čakaj,« si je mislila, »če nočeš sam, ti bom že pomagala.« Nekoč na večer, ko je bil šel gospodar na sejm, je poslala dečka po gobe. Sirotek je jokal, da se ne upa sam v gozd in da ne vé, kje rastejo gobe.

»Ti bom pa jaz pokazala,« je rekla mačeha pa vlekla dečka v gozd, kjer je tisti prepad. Deček pa, priden kakor je bil, je brž ubogal in šel za brezbožno mačeho do samega prepada. Kadar pa je dete videlo to grozno jamo, je vprašalo nedolžno: »Kaj pa je tam, mamica?«

»Gobe rastejo tam, poglej!«

Deček se je nagnil, da bi bolje videl. Ali jedva se nagne, pa ga sune brezsrdna mačeha v pleča. »Na, pa se jih najej!« je zavpila, in ni ga bilo več. Mislila je, da se ga je iznebila, da ga živ krst ne bo več videl. Ali angel varih je varoval to nedolžno dete. V prepadu je rastlo tupatam grmičevje in v tisto grmičevje je padlo dete in tam obviselo.

Kadar pa je prišel kmet zvečer domov, je povprašal: »Kje je fantek? Prinesel sem mu konjička.«

»Mili Bog,« je vzdihnila hinavka, »vsa se tresem od skrbi in strahu. Kar ušel mi je, da pojde po gobe; jaz sem mu rekla: ‚Nikar mi ne hodi v gozd, da se ne boš izgubil,‘ pa ni hotel nič slišati, ker sem le mačeha, in od tedaj se ni vrnil.« — »In ti ga nisi šla iskat?« se je hudoval gospodar.

»Kam ga naj grem iskat?« se je izgovarjala mačeha, »gozd je velik, in kaj vem, v katero stran je šel?«

»Ne popraševala bi, kam, če bi bilo tvoje dete,« ji je očital mož pa je poklical hlapca: »Alo brž, greva v gozd fantka iskat. Vzemi svetilko, da si bova lahko posvetila.«

Toliko da sta prišla na vas, pa sta zaslišala zmerjanje in kričanje: »Pobijte grdobo grdo!« in cela vas je drla nasproti gospodarju in hlapcu.

»Kaj pa je?« je vprašal gospodar. »Kaj se je zgodilo?«

»Otroka vam nesem.«

»Hvala Bogu,« se je razveselil gospodar, »kje ste ga pa našli?«

»Uganite!« je rekel stari ogljar.

»Je bil v gozdu?« je vprašal kmet.

»V brezdu je bil,« se je ogljar odrezal jezno. »Ob Ave Mariji vam grem tam okoli brezdu na vas, pa sta zaslišala zmerjanje in kričanje: »Pobijte grdobo grdo!« in cela vas je drla nasproti gospodarju in hlapcu. »Kaj pa je?« je vprašal gospodar. »Kaj se je zgodilo?« »Otroka vam nesem.« »Hvala Bogu,« se je razveselil gospodar, »kje ste ga pa našli?« »Uganite!« je rekel stari ogljar. »Je bil v gozdu?« je vprašal kmet. »V brezdu je bil,« se je ogljar odrezal jezno. »Ob Ave Mariji vam grem tam okoli brezdu na vas, pa zaslišim jok in stok. Dejal sem sam pri sebi: o glej no, kaj pa je to. Tema še ni bila, da bi strašilo. Pa sem dejal: Jože, ne boj se, to je otroški glas. Grem bliže, pogledam v prepad pa zakličem: »Kdo si?« Tam iz brezdu pa odgovori, da me je izpreletelo: »Ljubi stric, lepo vas prosim, rešite me, jaz sem tukaj.« Pogledam bolj v prepad, pa vidim, da deček visi tam na grmu, dobra dva sežnja globoko. Rekel sem mu: »Drži se še malo, dete, takoj te potegnem iz prepada.« Imel sem krog pasa ovito vrv, ki jo imam vedno s seboj, saj človek ne vé, kaj ga lahko doleti — vržel sem mu jo in mu zaklical: »Dete, dobro se primi vrvi z rokami in z nogami, takoj te izvlečem.« Fantek se je oprijel motvoza, pa sem ga otel z božjo pomočjo.

Oče je vzela fantka v naročje, in solze so se mu usipale po licih: »Ubogo dete, koliko si prestalo! Kako si vendar pal noter?«

Revček se je boječe ozrl in se je bal izpregovoriti.

»Le govori, nič se ne boj!« mu je prigovarjal ogljar, »da bode oče od tebe sam slišal. Kako si pal?«

»Mama me je dol pehnila.«

»Mama?« je zavpil kmet.

»Mačeha ga je pehnila,« je zagnala na glas vsa vas, »še njo pehnimo dol.« —

In kjer je bil kdo, vse je pritisnilo proti hudobni mačehi. Zaklenila se je v hlev, ali vse zastonj. Ljudje so vlomili vrata, jo zvezali, vlekli na vrvi k prepadu pa so jo noter pehnili. Ampak nje ni varoval angel varih. Padla je prav na dno, in ko je treščila na tla, so videli ljudje doli plamen, kakor bi se bil pekel odprl in bi jo bil sam hudobec zavlekel v gcrečo peč. — Odsihmal pravijo temu brezdnu »Mačeha«. No, jaz sem vam to povedala, zdaj naj pa še kdo drugi kakšno pové.«

Predice so si oddehnile globoko od groze in sočutja, oče je pa pohvalil kovačico: »Ta je pa res lepa; vredna je, da bi jo kdo zapisal in dal natisniti.«

Tedaj se pač ni nadejal, da bo tisti srajčnik, ki je sedel v kotu na slamnici, čez leta res napisal to pripovedko stare kovačice in jo dal v tisek; še manj pa se je nadejal tega tisti srajčnik sam. Po tej pripovedki sem sedel ves prestrašen in nisem si želel drugega, kakor da bi bil mogel steči k strašnemu prepadu. Mislil sem si, da bi, kar se dá, pogledal noter in morda na dnu zagledal luknjo, ki drži v pekel. Ponoči se mi je sanjalo o tem brezdnu in sem v resnici videl tisto peklenško odprtino, kako so iz nje švigali plameni in se je dvigal dim kakor iz vapnenice v našem gozdu.

Kar sem si kakor otrok tako goreče želel, sem učakal pozneje. Videl sem prepad »Mačeho«, ali docela v drugačnih razmerah in v vse drugačni luči, kakor sem se tedaj nadejal.

Leta 1881. med počitnicami sem nekoliko dni s prijateljem vred hodil po krasnem pogorju od Mokrin k Ohonici, od tu na staroslavno Krtino in s Krtine v romantično dolino, kjer je spomina vredna »Bikova skala«, do Adamovega, od koder sva se z vlakom odpeljala do Blanskega in dalje po razkošni dolini »Ponikve« k »Mačehi«. Bilo vam je to prekrasno potovanje, zdaj po zelenih lokah, zdaj po senčnatem gozdu, zdaj zopet mimo golih nebotičnih vapnenih skal, med katerimi je kakor kristal jasen in prozoren potok takorekoč s silo prodiral. In tako sladak mir je vladal po vsej pokrajini, da se je v srcu nehote vzbudila tajna želja: »Do smrti bi živel tukaj.« —

Molčé sem stal ob robu prepada in zrl z mračnim obrazom vanj, duh mi je pa blodil po globinah minulosti. Spomnil sem se na staro kovačico in njeno pripovedovanje ob brnečem kolovratu. Tedanja želja se mi je uresničila, ali v prepadu nisem motril žrela v pekel, in sem obžaloval, da mi je živa in vere polna obrazotvornost izginila z mladostjo vred. Človek, ki zna brati v knjigi narave, vidi krog sebe polno čudežev in tajnosti. In kakor raste spoznanje, raste ž njim vred število teh čudežev. A tajnosti, v katere sem veroval v detinski dobi, so bile polne neke sladke groze, bile so kakor pravljica. One tajnosti pa, v katere zremo v moški dobi, stoje suho, mučno pred nami kakor nerešene uganke.

Na božji poti.

elenobarvan voz s tremi sedeži je stal pred Kramarjevo hišo. Kostanjeva konja sta bila s kopiti ob tla in sta nestrpno čakala na odhod.

Hlapec Matija je hodil ob vozu gorindol, držal je bič v desnici in je govoril sam pri sebi:

»Kako, da ne pridejo? ... Seveda, nova obleka ni zadnje ... posebno ob božji poti ne ... Pa kaj bi? ... Človek mora potrpeti; bodo že prišli, kadar se jim bo zljubilo ...«

Pljunil je na tla in je stopil čisto k vozu. Konja sta živahno hrzala in se ozirala, kakor da težko stojita. Veliki, dolgi grivi sta mahodrali in se usipali izza komatov, ki sta se kar lesketala od svetlih okroglih ploč.

Po cesti sem, iz vasi, je pridrdral lahek, šibek koleselj. Prišel je do Kramarjeve hiše in je začel voziti bolj počasi. Troje z rdečimi rožami okrašenih slamnikov se je dvigalo iz njega, čul se je živahen pogovor, vmes veselo hihitanje.

»Ali tudi na božjo pot?« je vprašal Matija in je dvignil bič.

»Tudi,« je odvrnil kočijaž na koleslju, ozrl se je s smehom na obrazu na Matijo in je pognal urneje.

Izza gorâ na izhodu se je zasvetilo v prvi jutranji zarji. Krvavordeč lok se je vzpel lahkotno na jasnem nebu, zažarel je in je vzplamtel, goreče jezero je vzvalovilo pod njim in se je zasmejala s svojim oblastnim, presernim smehom ...

Matija si je položil roko nad oči, sklonil je glavo in se razveselil.

»Lep dan bo ... hvala Bogu ... Lepo bomo vozili k sv. Roku. Konja sta spočita, bosta že vlekla ...«

Zamahnil je z roko, pa prestopil par korakov k hišnemu pragu.

»No, ali ste že pripravljeni? ... Cel dan vas je treba čakati, kakor da vas bom vozil okrog sveta ... Le brž, konja komaj čakata!«

Stopil je v vežo in je zaropotal s svojimi podkovanimi škornji, da se je streslo vse naokoli.

Iz sobe so se oglasili glasni, nerodni koraki. Duri so se hipoma odprle in v vežo je stopila mati Kramarica, postarna ženska s priljudnim obrazom in rahlim posmeškom okrog usten in na licih. Sredi veže je postala.

»Počakaj, Matija! ... Kam se ti tako mudi? Saj je še dosti časa ... ali ni res ... Hanca bo kmalu v novi obleki, Liza tudi, Janez si bo dejal pa samo še ovratnik za vrat, pa bo gotov ... Kako je nestrpen ... ta presneti Matija ...«

Mrmrala je še nekaj predse, potem je pa šla v kuhinjo, začela ropotati z lonci in je prišla zopet v vežo. Iz sobe sta pribrzeli kmalu nato vsi žareči in veseli, kakor dve solnčni roži, Hanca in Liza. V novih, pisanih šumečih oblekah sta bili, na glavah pa sta imeli židani ruti, v rokah velika molitvenika s koščenimi platnicami in rdečo obrezo.

Mati se je veselo zasmejala.

»No . . . vendar . . . Matija že komaj čaka . . . Kje se pa Janez obira?«

Iz podstrešja, po stopnicah navzdol, je priropotal v novih, polikanih čevljih Janez. Klobuk je imel potisnjen na desno stran, smejal se je in je bil videti zelo zadovoljen.

V vežo je stopil nanovo Matija.

»Ali bo kaj, ali nič . . . Vaš bo treba čakati res cel dan?« . . .

Hanca se je zasmejala na ves glas.

»Počakaj no malo, Matija! . . . Mati morajo spraviti še popotnico v culo, potem pa gremo . . . Ne, peljemo se, kaj ne, Liza?«

Liza si je potegnila robec iz žepa in si ga je dejala na usta.

»No, saj . . . Kaj bi? . . . Peljali se bomo, peljali, k Sv. Roku na božjo pot . . .«

Počasi so stopali iz veže preko praga do voza. Najprvo je zlezla nanj Hanca, za njo Liza. Janez je dobil svoj sedež poleg Matije, spredaj, zato ker se je spodobilo, da sta bila obadva fanta skupaj.

Nazadnje se je prikazala izza duri mati z ogromno culo v roki.

»Glej, da bo doma vse lepo v redu, ko bomo mi drugi zdoma!« je še naročevala dekli Meti, ki se je prizibala ravno iz čumnate in si mencala zaspane oči. »Ti bomo prinesli že kaj odpustkov, če boš pridna . . . Kar lepo pazi!«

Zlezla je mati tudi sama na voz in je sedla sredi med Hanco in Lizo.

»No, sedaj pa poženil!« je rekla Matiji in si je popravljala pomečkano krilo.

Matija je prijel za vajeti, švrknil je z bičem po zraku, in konja sta potegnili.

»Srečno pot vsem skupaj!« je vpila še na pragu Meta. »Janez, ne pozabi na odpustke! . . .«

Janez se je okrenil in se je zasmejal:

»Kar je najlepšega in najboljšega, bomo zajeli in prinesli.«

Konja sta tekla hitreje in voz je drdral mogočno po cesti iz vasi.

Mati je dregnila Matijo s komolcem v hrbet in opomnila:

»Da ustaviš pri Gracarjevih — si razumel? Saj bomo kmalu tam . . .

Dekleta so najbrže gotova . . .«

»Nič bati!« je zamrmral Matija predse in je pljunil v stran.

Hiše, hlevi, kozolci, kraj vinogradov polni zelniki in bogati vrtovi, ponosna gospodarska poslopja naokrog — vse je švigalo mimo romarjev. Voz je hitel ropotaje po velikih, s peskom nasuti cesti, v vetru sta švigali konjema grivi z vratov.

Zunaj vasi, pred Gracarjevo hišo, so čakala domača dekleta. Mimi in Anka sta bili zardeli v polna obraza in sta se tiho smehljali; Angela pa je imela oči zasenčene in je gledala po cesti navzgor.

Ko je voz dospel in obstal, je mati prva izpregovorila:

»Kar gor, dekleta! . . . Zadaj smo pustili za vas prostor . . .«

Matija se je nagnil z voza.

»Sedi rajši k nama, Mimi, sem spredaj, k meni in Janezu, da se pogovorimo kaj veselega . . . Nočeš?«

»Ne maram,« se je branila Mimi in je odšla za sestrama na zadnji sedež.

Matija je zopet pogнал in zdrdralo je veselo in ponosno po dolini, v mlado, sveže jutro.

Solnce se je že dvignilo iznad hribov, svetlo in žareče. Vendar je bil hlad v dolini. Vel je prijeten veter, ki je pihljal v razgrete obraze in jih hladil božajoče . . .

Po bliskovo so bežale mimo lepe, s solnčno lučjo prepojene ravni, nizki prijazni holmci z belimi, vabečimi cerkvicami, v ozadju temne močocene goré. Kakor srebrn pas se je svetila široka, svetla cesta sredi zelene doline, sredi travnikov in njiv, pašnikov in solnčnih livad. Po tem srebrnem pasu pa je hitel kakor jadrna ptica voz z našimi romarji. Holmi in griči in hribi so tonili za njim, potapljali so se v svetli luči in so izginjali romarjem izpred oči . . .

Janez si je prižgal viržinko in je ponudil eno tudi Matiji.

»Na, zato, ker tako lepo voziš. Samo še zanaprej pazi, da nas ne prevrneš, ker to bi ne bilo ravno zdravo za kosti.«

»Eh, kaj se boš ball!« se je zakrohotal Matija in je vzел viržinko. »Ne vozim prvič romarjev, pa menda tudi ne zadnjič . . .«

Hanca in Liza, kakor tudi mati, so se pogovarjale živahno; veselja ni hotelo biti nikoli zadosti.

Tudi Gracarjeva dekleta zadaj so bila vesela kakor še nikoli. Angela se je bila naslonila nazaj, roke si je položila v naročje in je strmela v čisto, jasno nebo, preko katerega so bežali v nedogled sivim cunjам podobni, tenki, beli oblaki.

»Kako lepo se peljemo,« je zavrisnila zdajpazdaj, in njena lica so zažarela od radosti kakor kri.

Mimi se je držala na smeh vso dolgo vožnjo. Kakor piruh se je svetil njen polni, zdraví, sveži obrazek izpod kmečke, pisane rute; polna, bela desnica je počivala na kolenu. Anka se je čudila prelepim, mimo bežečim pokrajinam, njivam in gozdovom, belim, prijaznim vasem z nizkimi cerkvicami; mežikala je z očmi, ker je sijalo solnce naravnost vanjo, in je tiščala veliki molitvenik z zlatim križem na sredi k prsom.

Časih je došel romarje kak lahek koleselj, švičnil je mimo, da je zaprašilo vse naokoli, in je izginil v daljavi za ovinkom. Zablestela je ob cesti, na samem, tuintam, bela, prijazna hišica z zelenimi polkni, zabeléla je in je utonila za njimi v svetli, solnčni luči.

Naglo so vozili. Dohajali so razne, preobložene romarske vozove, ki so nerodno škripali in ropotali po nasuti cesti, in so jih puščali za seboj.

Iz daljave se je že svetlikala izza holmov in gričev vrhu hriba cerkev sv. Roka.

Najprvo jo je zapazila mati.

»Glej no, Hanca, kmalu bomo gori . . . Nič ne vidiš?«

Hanca je pogledala in se začudila.

»O, saj res . . ., kako se blešči iz daljave. Poglej no, Liza, kako lepo vendar . . .«

Ovinek za ovinkom, preko ravnega, lepo dišečega polja, je hitel voz. Enakomerno sta dvigala konja nože, in vihravi grivi sta plapolali v vetru, ki je vel topel in mehak preko ravni.

Došli so star, zelo dolg voz, ki se je poln kmetič zibal počasi naprej. Romarice so pele z zateglimi, hripavimi glasovi pobožne pesmi. Med petjem je pa tupatam katera bolno zakašljala, sklonila se globoko in začela zopet peti z višjim, čudnozvenečim glasom.

Matija je pognal in dolgi voz je ostal za njimi. V daljavi je utihnila ječéča pesem postarnih romaric.

Hiše ob cesti so se množile. Bližali so se precej velikemu, čednemu trgu. Pred njimi je že kipel hrib s cerkvijo sv. Roka.

Od vseh strani so drdrali kmečki romarski vozovi in lahki, šibki koleslji proti trgu. Iz daljnih krajev so se bili pripeljali nekateri romarji in nekatere romarice. Pa tudi peš so hiteli v posameznih gručah, v rokah težke cule, s katerimi so zamahovali okrog sebe.

Sredi trga, pred visoko, gosposko, nanovo pobeljeno gostilnico, kjer se je kar gnetlo romarskih vozov, je nategnil Matija vajeti in je ustavil.

»Sedaj bomo šli pa v hrib,« je rekla mati in je zlezla počasi z voza na tla. »Ti, Matija, spravi brž konja v hlev, potem pa hajd po poti navzgor . . .«

Gracarjeva dekleta so se smehljala in se pridružila Hanci in Lizi.

Ko se je povrnil Matija iz hleva, so se odpravili skupno po podolžnem hribu navzgor. Pot je bila peščena in kamenita, strme skale in голе pečine na nekaterih krajih. Mukoma so stopali naprej, mati je omahovala in je nosila culo le s težavo. Časih je nanesa pot tudi skozi gozd; tiho so zašumeli nad glavami borovci in tenke jelke, prijeten hlad je dihal v razgreta lica . . .

Dospeli so iz globeli na plan in so nekoliko postali. Že se je videla cerkev sv. Roka popolnoma natančno in razločno. Ni bilo več daleč k nji. Zdelo se je človeku, da je le še par korakov do vrha . . . Tudi so že zvonili zvonovi razločneje, glasneje. Z vetrom vred so prihajali in odhajali njih brneči glasovi.

Vse stezé, ki so vodile na hrib, so bile polne starih, sključenih romarjev in upognjenih romaric. Med njimi so po stopala mlada polnolična dekleta v židanih rutah in šumečih krilih, molitvenike v rokah; in fantje v žametastih, pisanih telovnikih, težke, bingljajoče srebrne verižice na sebi. Tuintam je zamigljajal sredi dolgih vrst tudi kak širok, svetel, z rožami obšit slamniki; začulo se je časih zvonko, srebrno hihitanje . . .

»Koliko ljudi!« se je čudil Matija, zasenčil si je oči in se je okrenil. Hanca se je nasmehnila.

»Ljudi je dosti . . ., a kaj bi? . . . Gori bo šele pravo življenje, gori na vrhu . . . Cerkev je gotovo že nabito polna . . .«

Stopali so počasi naprej in so si brisali potne obraze. Mogočno je sijalo sonce; ves hrib je žarel v topli luči.

Kraj križpota so sedeli berači s pohabljenimi udi, dolge, rožljajoče molke s črnimi križi v rokah, med koleni poveznjene luknjaste klobuke. Molili so in so vzdihovali, iztezali so proti mimoidočim roke in so prosili milodarov. Janez je segel v žep in je izvlekel iz njega nekaj drobiža.

»Reveži so . . . Smilijo se mi . . .«

Vrgel je vsakemu beraču nekaj krajcarjev v klobuk in je pospešil korake. Hodili so skupaj. Gracarjeva dekleta so stopala naprej, obraze žareče, smehljajoče. Mati in Matija sta se pa pogovarjala toinono med seboj; Hanca in Liza pa sta se radovedno ozirali.

Po hribu navzgor, izza ovinka, se je privila dolga procesija. Romarji in romarice, s culami na hrbtih in v rokah, so hodili omahovaje. Molili so glasno, ječe in vzdihovaje. Zdajpazdaj so tudi zapeli kako sveto pesem. Spredaj pred procesijo je nosil dolg, upognjen starec koščenega obraza velik križ in je kašljal v presledkih.

Mati je obstala.

»Počakajmo! Lahko se pridružimo tej procesiji in že sedaj malo pomolimo . . .«

Postali so in so počakali. Ko je prišla procesija do njih, so stopili v pari in v vrsto. Počasi se je vila procesija dalje navzgor, glasno so molili raznovrstni romarji. Do vrha ni bilo več daleč. Izza drevja je že beléla cerkev sv. Roka, že so brneli in doneli zvonovi slavnostno. Vabili so.

Procesija se je vila više in više. Molili so, pa so prenehali z molitvijo in so zapeli. Pesem romarjev se je spajala s pesmijo zvonov, ki so bučali in zveneli v vetru . . . Vsa srca so bila polna tihe sreče, polna pesmi, ki je zvenela buče in brné nad njimi, polna ponižnih prošenj.

Če je zapihal preko hriba veter, je pesem za hip kakor zamrla, a zazvenela nato tem glasneje. Upognjeni so šli romarji naprej in so peli z višjim, čistejšim glasom kakor prej. Tako so se bližali vrhu.

Čisto razločno so bučali zvonovi, zadoneli so — vmes je slovesno potrkavalo. Pesem je zvenela s hriba naokrog tako svečano, tako mogočno, in vendar tako prijazno . . .

Romarji so povzdignili svoje glasove in so zapeli iz vseh grl. In nastala je samo ena pesem pod čistim jasnim nebom; pesem zvonov in romarjev se je izlila v eno samo mogočno prošnjo.

Luč je sijala na razžarjenih, potnih licih, iz vseh oči se je zrcalilo veselje. Hitreje so utripala srca, prevelika je bila radost, prelepa je bila naokoli zveneča pesem. Strmé so gledale od veselja razširjene oči in so pričakovale nekaj velikega, nekaj krasnega . . .

Kakor da so jim popadala vsa bremena z ramen, kakor da so postale njihove duše v enem samem hipu očiščene: stopali so romarji lahnih korakov, pesmi v srcih, iz luči v luč . . .

Cvetinomirov.

Listje in cvetje

Nove knjige in listi.

1. *Knjige družbe sv. Mohorja*. Vsi člani dobijo šest knjig: 1. Zgodbe sv. pisma (zadnji zvezek). — 2. Koledar za l. 1913. — 3. Balade in romance. — 4. Podobe iz misionskih dežel (2. zv.). — 5. Slovenske večernice, 66. zv. — 6. Zgodovina slovenskega naroda. (2. zvezek.) Z doplačilom pa se še dobijo knjigi: Evangeljska zakladnica (vezan izvod 80 vin.) in Razne povesti (broš. 60 vin., vez. 1 K). — Zopet lepo število raznovrstnih knjig, s katerimi se lahko okoristijo vsi člani, ker si lahko odbere vsak svoje, kar mu ugaja. Nam je posebej žal, da ne dobi vsak društvenik „Evangeljske zakladnice“, ker bi bilo zlasti katehetom zelo olajšano šolsko delo, ko bi lahko opozarjali na knjigo, ki jo ima skoraj vsaka boljša slovenska družina. Nekoliko je seveda pomagano z nizko ceno.

2. Marija, Kraljica src. Nauk blaženega Grinjona Montforskega o pravi po-

božnosti do Matere božje. Iz francoščine prevedla in izdala Marijina družba v ljubljanskem semenišču. V Ljubljani 1912. Cena vez. 1'60 K, lično vez. 2'40 K. — To knjižico toplo priporočamo vsem Marijinim častilcem, zlasti onim, ki so v Marijini kongregaciji. Ko bi se tudi ne ravnali popolnoma v vseh točkah po Grinjonovih navodilih, bodo vendar zajemali iz nje nova navduševljenja za pravo Marijino češčenje. Za ljudskošolsko mladino je seveda nekoliko težka in potrebuje vzgojiteljevega pojasnila.

3. *Gangl E.* Zbrani spisi za mladino. 2. zv. Pripovedne pesmi. V Ljubljani 1912. Lastin zalozba „Društva za zgradbo Učiteljskega konvikta.“ Cena 1'50 vin; s poštnino 16 vin. več. — Zbirka je razdeljena v tri dele: Zgode in nezgode, Pesemce o živalih in Pisano življenje, ter vsebuje ravno 50 pesmic. Zajete so iz narave in navadnega življenja, semtertja tudi šaljive, kar še posebno zanima male čitatelje. Priporočamo.

Kje se bolje živi: kjer je kruh dober, ali kjer je voda dobra?

(Rešitev in imena rešilcev v prihodnji številki.)

„Vrtec“ izhaja 1. dne vsakega meseca in stane s prilogo vred za vse leto 5'20 K. za pol leta 2'60 K. — Uredništvo in upravnništvo Sv. Petra cesta št. 78 v Ljubljani,